

Zveřejněno: 18.04.2018

Protilátky proti viru Aujeszkyho choroby má v ČR asi pětina prasat divokých

Státní veterinární správa (SVS) provedla mezi 10. 10. – 31. 12. 2017 plošný monitoring Aujeszkyho choroby (ACH) v populaci prasat divokých. V jeho rámci byla zjišťována přítomnost protilátek ve vzorcích krve odebrané od všech divokých prasat ulovených na území ČR v tomto období. V celé ČR bylo při tomto testování vyšetřeno celkem přes 82 tis. prasat divokých. Protilátky proti viru ACH byly zjištěny u 21 procenta vzorků. Důvodem testování byla potřeba aktualizace výsledků monitoringu ACH uskutečněného v letech 2011 až 2013 a rovněž redukce přemnožené populace prasat divokých podpořená výplatou zástřelného.

Procento prasat, která byla v jednotlivých krajích pozitivní na přítomnost protilátek proti ACH, se pohybovalo v rozmezí od 16,3 % až 28,8 %. Nejvyšší podíly pozitivních prasat byly zjištěny v Olomouckém, Zlínském a Jihomoravském kraji. Co se týče oblastí v Čechách, nadprůměrná procenta pozitivních vzorků vykazují okresy Chomutov, Most, Hradec Králové, Jičín, Písek a České Budějovice.

„Z výsledků monitoringu vyplývá, že u zhruba 1/5 divokých prasat na celém území ČR se vyskytují protilátky proti viru Aujeszkyho choroby. Přítomnost protilátek potvrzuje výskyt viru v populaci divokých prasat a skutečnost, že část populace divokých prasat se s tímto virem v průběhu svého života setkala. Přítomnost protilátek neznamena, že všechna sérologicky pozitivní prasata jsou aktivními vylučovateli viru,“ uvedl ústřední ředitel SVS Zbyněk Semerád a dodal: „Přesto však u těchto zvířat stále existuje možnost vylučování původce do vnějšího prostředí, a to zejména při působení stresu či jiných faktorů ovlivňujících imunitní systém. Je tedy nadále aktuální věnovat pozornost prevenci infekce domácích zvířat.“

Vyšetření u prasat ulovených v letech 2011 až 2013 přineslo pozitivní výsledek ve 33 %. Na základě porovnání loňského monitoringu s výsledky předchozího šetření v letech 2011 – 2013, je tedy možné konstatovat mírně klesající trend procenta pozitivních, který koreluje i s hodnotou zjištěnou při monitoringu v roce 2004 – 47,6 %.

Aujeszkyho choroba je infekční onemocnění, postihující široké spektrum zvířat. Přírodním hostitelem viru a jediným druhem, který přežívá infekci, je prase. Virem se mohou nakazit téměř všechny druhy savců kromě člověka a primátů. Primárním hostitelem a současně rezervoárem viru jsou prasata, u nichž se nákaza projevuje především nervovými a dýchacími příznaky s nejzávažnějším průběhem u selat. Ostatní druhy zvířat vykazují obvykle nervové příznaky doprovázené silným svěděním. Onemocnění u všech druhů, kromě prasat, končí vždy úhynem. Léčení Aujeszkyho choroby se neprovádí. Vakcinace je jedinou možností ochrany proti této nákaze a byla úspěšně použita při eradikaci této nákazy v chovech domácích prasat. Vakcína pro psy v současnosti neexistuje. Pro chovy domácích prasat prevence zavlečení nákazy spočívá v dodržování zásad biologické bezpečnosti. Prevence onemocnění loveckých psů znamená hlavně omezit kontakt psů s divokými prasaty a nekrmít psy syrovým masem či vnitřnostmi z divočáka. Tepelné ošetření masa určeného ke krmení

psů je rozhodující, virus je totiž poměrně citlivý k vyšším teplotám. Naopak v chlazeném a mraženém masu zůstává virus aktivní až několik měsíců. Proto ani krmení psů dlouhodobě zmraženým masem či vnitřnostmi z divočáka není bezpečné bez tepelné úpravy.

Aujeszkyho choroba prasat

Aujeszkyho choroba je infekční onemocnění, postihující široké spektrum hospodářských i volně žijících zvířat. Přírodním hostitelem viru Aujeszkyho choroby a jediným druhem, který přežívá infekci, je prase. Virem Aujeszkyho choroby se mohou nakazit téměř všechny druhy savců kromě člověka a primátů. Koně a ptáci jsou infikováni vzácně. Primárním hostitelem a současně rezervoárem viru jsou prasata, u nichž se nákaza projevuje především nervovými a dýchacími příznaky s nejzávažnějším průběhem u selat. Ostatní druhy zvířat vykazují obvykle nervové příznaky doprovázené silným svěděním. Onemocnění u všech druhů, kromě prasat, končí vždy úhynem.

Léčení Aujeszkyho choroby se neprovádí. Vakcinace je jedinou možností ochrany proti této nákaze a byla úspěšně použita při eradikaci této nákazy v chovech prasat. Ozdravovací program byl ukončen v roce 1987 a od roku 1988 jsme podle kritérií Světové organizace pro zdraví zvířat (OIE) považováni za zemi prostou Aujeszkyho chorobou. Při vstupu ČR do Evropské unie tento status v roce 2004 potvrdila i Evropská komise přiznáním dodatečných garancí a statusu země úředně prosté Aujeszkyho choroby v chovech prasat. V souvislosti s přiznaným statutem byla vakcinace zakázána, zákaz vakcinace se týká však pouze prasat. Možnost preventivní vakcinace je často diskutována v souvislosti s výskytem ojedinělých případů onemocnění loveckých psů. V současné době však na trhu Evropské unie není dostupná vakcína pro vakcinaci psů. Použití inaktivované vakcíny určené pro prasata u psů může způsobovat závažnou postvakcinační reakci vedoucí až k úhynu, a proto ho nelze doporučit.

V období 10. 10. 2017 – 31. 12. 2017 byl na území ČR prováděn plošný monitoring Aujeszkyho choroby prasat v populaci prasat divokých. Šlo o sérologické vyšetření přítomnosti protilátek ve vzorcích krve odebrané od všech divokých prasat ulovených na území ČR v tomto období. Důvodem tohoto testování byl jednak doplnění a aktualizace výsledků monitoringu Aujeszkyho choroby uskutečněného v letech 2011 až 2013 a jednak redukce populace prasat divokých podpořená výplatou zástřelného za prasata divoká, ze kterých byly odevzdány vzorky na vyšetření na Aujeszkyho chorobu.

Počet prasat divokých ulovených a vyšetřených v jednotlivých krajích a výsledky vyšetření těchto prasat jsou zřejmé z tabulky 1. V celé ČR bylo při tomto monitoringu **vyšetřeno celkem 82 114** prasat divokých. Nejvyšší počet prasat divokých byl uloven a vyšetřen v krajích Středočeském, Jihočeském a Plzeňském. Procento prasat divokých, která byla v jednotlivých krajích pozitivní na přítomnost protilátek proti Aujeszkyho chorobě, se pohybuje v rozmezí od 16,3% až 28,8%, pokud nebereme za relevantní výsledky z území hlavního města Prahy. **Průměrná hodnota procenta pozitivních prasat v celé ČR činí 21,4%.**

Nabízí se srovnání s výsledky monitoringu prováděného v období srpen 2011 až leden 2013. Zde bylo období testování výrazně delší než necelé 3 měsíce, ve kterých probíhal monitoring

v roce 2017. Pro monitoring 2011- 2013 však byly využity vzorky, které se odebíraly od ulovených prasat divokých pro vyšetření na klasický mor prasat, a nebyla tedy vyšetřena všechna ulovená prasata divoká. Počet vyšetřených prasat divokých byl proto přes delší období provádění monitoringu výrazně nižší (5 627) než počet prasat zahrnutých do testování v roce 2017 (82 114). Vyšetření u prasat ulovených v letech 2011 až 2013 přineslo pozitivní výsledek u celkem 1 850 divokých prasat z celkem 5 627 vyšetřených (33,0%). Procento pozitivních z loňského roku činí 21,4%. Je tedy možné konstatovat mírně klesající trend procenta pozitivních, který koreluje i s hodnotou zjištěnou při monitoringu v roce 2004 (47,6%).

Tabulka 1: Počet vyšetřených divokých prasat a počet a procento pozitivních divokých prasat po krajích

kraj	počet vyšetřených	počet pozitivních	% pozitivních
Hlavní město Praha	129	17	13,2%
Jihomoravský kraj	6 779	1 671	24,6%
Jihočeský kraj	10 633	2 324	21,9%
Pardubický kraj	5 246	1 145	21,8%
Královéhradecký kraj	4 091	947	23,1%
Kraj Vysočina	5 724	931	16,3%
Karlovarský kraj	2 919	614	21,0%
Liberecký kraj	2 886	591	20,5%
Olomoucký kraj	3 863	1 114	28,8%
Plzeňský kraj	10 164	1 871	18,4%
Středočeský kraj	15 172	2 946	19,4%
Moravskoslezský kraj	3 163	751	23,7%
Ústecký kraj	8 295	1 809	21,8%
Zlínský kraj	3 050	834	27,3%
Celkem	82 114	17 565	21,4%

Počet prasat ulovených a vyšetřených v jednotlivých okresech znázorňuje tabulka 2 a mapa 1. Zde je patrný relativně nižší počet vyšetřených prasat ve Zlínském kraji a v přilehlých okresech krajů Jihomoravského, Olomouckého a Moravskoslezského. Tato skutečnost souvisí s výskytem afrického moru prasat ve Zlínském kraji a s prováděním intenzivního lovu a aktivního monitoringu výskytu afrického moru prasat u divokých prasat ulovených ve zmíněných oblastech již od léta 2017. V rámci tohoto monitoringu jsou zde lovci motivováni k lovu prostřednictvím zástřeplného za ulovená prasata, ze kterých byl odevzdán vzorek k vyšetření na africký mor prasat. Proto prasata ulovená v těchto oblastech byla do monitoringu Aujeszkyho choroby zahrnuta pouze v případě, že vzorek odebraný na vyšetření na africký mor prasat byl současně použitelný i pro vyšetření na Aujeszkyho chorobu.

Procento prasat divokých s výsledkem vyšetření pozitivním na přítomnost protilátek proti Aujeszkyho chorobě v jednotlivých okresech je zřejmé tabulky 3 a z mapy 2. Toto procento se v jednotlivých okresech pohybuje v rozmezí 11,2% – 36,6%. Nejvyšší hodnoty procenta

pozitivních byly zjištěny v okresech na území Jihomoravského, Olomouckého a Moravskoslezského kraje. Na území Čech nadprůměrnou hodnotu procenta pozitivních vykazují okresy Chomutov, Most, Hradec Králové, Jičín, Písek a České Budějovice.

Z výsledků popsaného monitoringu vyplývá, že u zhruba 1/4 divokých prasat na celém území ČR se vyskytují protilátky proti viru Aujeszkyho choroby. Přítomnost protilátek potvrzuje přítomnost viru v populaci divokých prasat a skutečnost, že se část populace divokých prasat se tímto virem v průběhu svého života setkala. Přítomnost protilátek neznamena, že všechna sérologicky pozitivní prasata jsou nezbytně aktivními vylučovateli viru. Toto riziko však existuje a souvisí se specifickými vlastnostmi původce onemocnění, kterým je *Suid herpesvirus 1 (SHV-1)* z čeledi Herpesviridae. A právě proto, že se jedná o herpesvirovou nákazu, která je charakteristická možností latence, je velmi obtížné definovat množství vylučovatelů viru. Přirození hostitelé Aujeszkyho choroby, kterými jsou domácí a divoká prasata, na rozdíl od ostatních vnímavých druhů nákazu přežívají a po uzdravení u nich přechází infekce do latentního stádia. Latentní infekce je charakterizována bezpříznakovou přítomností viru v hostitelském organismu. Tento o rovnovážný stav mikro- a makroorganismu však může být kdykoliv narušen stresem či dalšími faktory snižujícími rezistenci. Proto u zvířat s latentní infekcí stále existuje možnost vylučování původce do vnějšího prostředí nebo opětovného propuknutí onemocnění. Je tedy nadále aktuální věnovat pozornost prevenci. Pro chovy domácích prasat prevence zavlečení nákazy spočívá v dodržování zásad biologické bezpečnosti. Prevence onemocnění loveckých psů znamená hlavně omezit kontakt psů s divokými prasaty a nekrmit psy syrovým masem či vnitřnostmi z divočáka. Tepelné ošetření masa určeného ke krmení psů je rozhodující, virus je totiž poměrně citlivý k vyšším teplotám. Naopak v chlazeném a mraženém masu zůstává virus aktivní až několik měsíců.

Tabulka 2: Počet případů onemocnění loveckých psů Aujeszkyho chorobou v letech 2013 – 2017

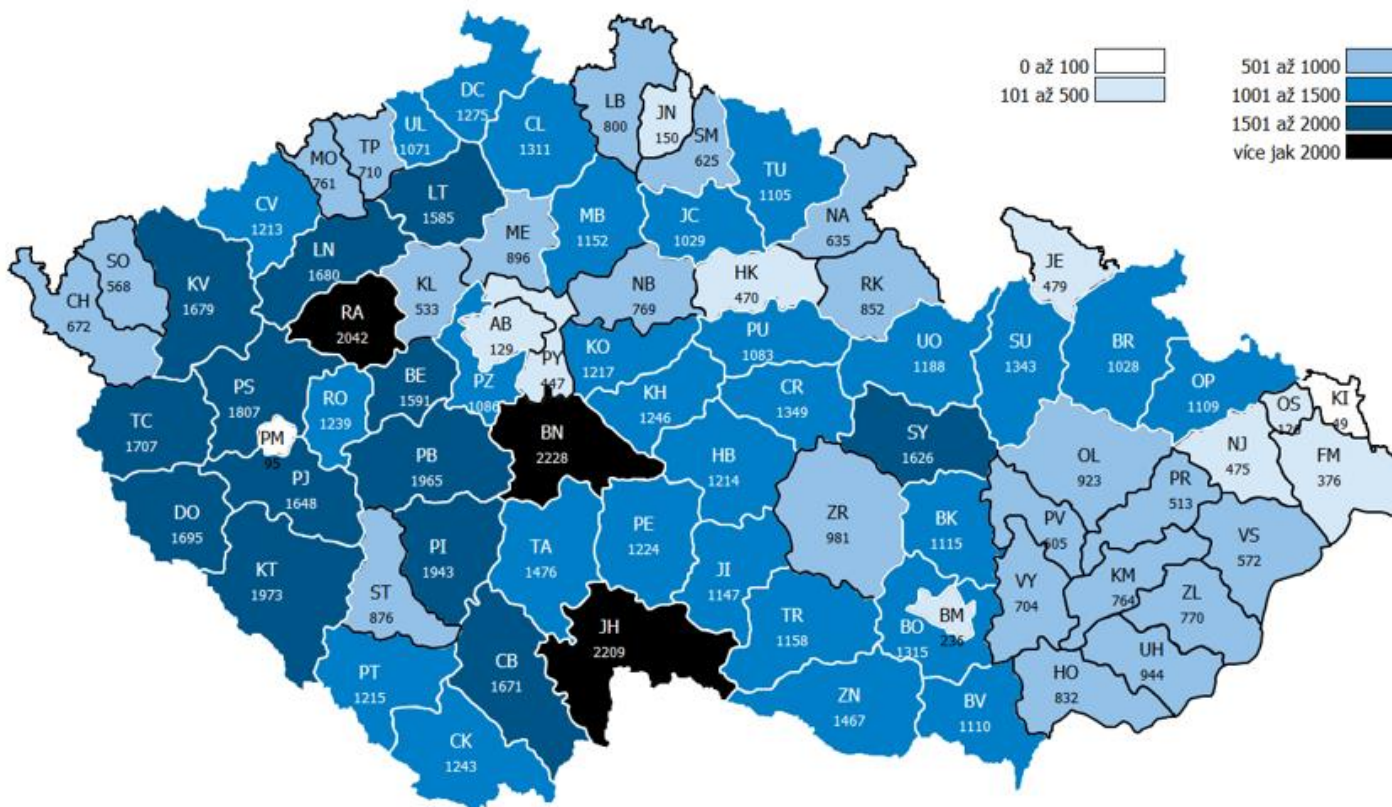
rok	počet případů	kraj	okres
2013	3	Jihočeský	České Budějovice
		Středočeský	Rakovník
		Moravskoslezský	Ostrava
2014	2	Jihočeský	Tábor
		Pardubický	Svitavy
2015	0	–	–
2016	1	Olomoucký	Olomouc
		Plzeňský	Klatovy
2017	4	Jihočeský	Písek
		Plzeňský	Tachov
		Moravskoslezský	Opava

Tabulka 3: Počet vyšetřených divokých prasat a počet a procento pozitivních divokých prasat po okresech

okres		počet vyšetř.	počet pozit.	% pozit.	okres		počet vyšetř.	počet pozit.	% pozit.
Benešov	BN	2 228	365	16,4%	Nymburk	NB	769	162	21,1%
Beroun	BE	1 591	284	17,9%	Olomouc	OL	923	211	22,9%
Blansko	BK	1 115	278	24,9%	Opava	OP	1 109	268	24,2%
Brno – město	BM	236	64	27,1%	Ostrava – město	OS	126	38	30,2%
Brno – venkov	BO	1 315	340	25,9%	Pardubice	PU	1 083	256	23,6%
Bruntál	BR	1 028	225	21,9%	Pelhřimov	PE	1 224	229	18,7%
Břeclav	BV	1 110	302	27,2%	Písek	PI	1 943	712	36,6%
Česká Lípa	CL	1 311	226	17,2%	Plzeň – jih	PJ	1 648	218	13,2%
České Budějovice	CB	1 671	432	25,9%	Plzeň – město	PM	95	13	13,7%
Český Krumlov	CK	1 243	213	17,1%	Plzeň – sever	PS	1 807	314	17,4%
Děčín	DC	1 275	256	20,1%	Praha – město	AB	129	17	13,2%
Domažlice	DO	1 695	354	20,9%	Praha – východ	PY	447	56	12,5%
Frýdek – Místek	FM	376	106	28,2%	Praha – západ	PZ	1 086	187	17,2%
Havlíčkův Brod	HB	1 214	220	18,1%	Prachatice	PT	1 215	206	17,0%
Hodonín	HO	832	222	26,7%	Prostějov	PV	605	192	31,7%
Hradec Králové	HK	470	131	27,9%	Přerov	PR	513	143	27,9%
Cheb	CH	672	112	16,7%	Příbram	PB	1 965	371	18,9%
Chomutov	CV	1 213	306	25,2%	Rakovník	RA	2 042	526	25,8%
Chrudim	CR	1 349	198	14,7%	Rokycany	RO	1 239	214	17,3%
Jablonec nad Nisou	JN	150	41	27,3%	Rychnov nad Kněžnou	RK	852	201	23,6%
Jeseník	JE	479	155	32,4%	Semily	SM	625	148	23,7%
Jičín	JC	1 029	254	24,7%	Sokolov	SO	568	117	20,6%
Jihlava	JI	1 147	171	14,9%	Strakonice	ST	876	149	17,0%
Jindřichův Hradec	JH	2 209	360	16,3%	Svitavy	SY	1 626	399	24,5%
Karlovy Vary	KV	1 679	385	22,9%	Šumperk	SU	1 343	413	30,8%
Karviná	KI	49	14	28,6%	Tábor	TA	1 476	252	17,1%
Kladno	KL	533	92	17,3%	Tachov	TC	1 707	338	19,8%
Klatovy	KT	1 973	420	21,3%	Teplice	TP	710	133	18,7%

Kolín	KO	1 217	297	24,4%	Trutnov	TU	1 105	250	22,6%
Kroměříž	KM	764	260	34,0%	Třebíč	TR	1 158	148	12,8%
Kutná Hora	KH	1 246	181	14,5%	Uherské Hradiště	UH	944	292	30,9%
Liberec	LB	800	176	22,0%	Ústí nad Labem	UL	1 071	247	23,1%
Litoměřice	LT	1 585	374	23,6%	Ústí nad Orlicí	UO	1 188	292	24,6%
Louny	LN	1 680	298	17,7%	Vsetín	VS	572	196	34,3%
Mělník	ME	896	167	18,6%	Vyškov	VY	704	193	27,4%
Mladá Boleslav	MB	1 152	258	22,4%	Zlín	ZL	770	86	11,2%
Most	MO	761	195	25,6%	Znojmo	ZN	1 467	272	18,5%
Náchod	NA	635	111	17,5%	Žďár nad Sázavou	ZR	981	163	16,6%
Nový Jičín	NJ	475	100	21,1%	Celkem	ČR	82 114	17 565	21,4%

Mapa 1: Počet vyšetřených divokých prasat po okresech

Mapa 2: Počet pozitivních divokých prasat po okresech

